

TOPLUMSAL BİR KÖTÜLÜK OLARAK: TCE VEYA CİNSİYETSİZLEŞTİRME

Doç. Dr. Ahmet Dağ

Judeo-Greko-Christo geleneğine dayanan Batı Uygarlığı, bir şeyin doğasını bozma konusunda tarihsel bir birikime sahiptir. Nitekim modernitenin ve Aydınlanmanın neticesi olan sanayileşme ve teknolojikleşme sürecinde insanın, doğanın ve toplumsalın doğası değişmiştir. Tarımda GDO'lu ürünler meydana getirildiği gibi siber-teknoloji çalışmalarıyla siborg veya androidler üretmek suretiyle -bitkinin doğasını bozdukları gibi- insana paralel varlıklar üretme sürecine girilmiştir.

Ayrıca bio-tıp, nörobilim, nano-biyoloji ve nanoteknoloji alanlarında yapılan çalışmaların artması ve NBIC'nin (nöro-teknoloji, enformasyon teknolojisi, nano-teknoloji, bilişsel teknoloji) vasıtasıyla insan biyolojik, fiziksel ve bilişsel olarak dönüştürülmek istenmektedir. Bu amacı taşıyan transhümanizm, hem çevreyi hem de insanı-toplumu dönüştürme amacıyla olan bir harekettir. Transhümanistler, posthuman sürecine ulaşmak için biyo-teknolojiyi (genetik gelişim) ve enformasyon teknolojisini kullanmayı önerir. Nitekim R. Kurzweil, ileride insanın kendisini yükleyeceği, kan dolaşımında nanobotlara sahip olan, biyolojik olmayan deneyimden hoşlanan siborgların var olacağını iddia eder. Transhümanistler, tekniği bir araç gibi kullanarak var olanı dönüştürme isteği bakımından mitolojik veya pagan unsurlar taşırlar. R. Horn, transhümanist teknolojilerin kıyamette rol oynayacak *nephilim'in* (gökten gelecek olan melek), şeytanî melek-insan melezi yaratmak için şeytan tarafından kullanılacağını iddia eder. İnsan-makinemsi, siborglar ve androidler inşa ederek insan hakikatini ters yüz eden bu tür yaklaşımlar hem mekânı hem de yaşayan varlıkları artırarak toplumsal cinsiyet bağlamında farklı ve çoklu bir dünya imar etmeye çalışmaktadır.

Batılı yaklaşımlar, dünyaya yalnızca *techne* olarak bakmamış aynı zamanda toplumsal bağlamda bir dünya görüşüyle/*weltanschauung* bakmışlardır. Bu durum dünyayı hem maddi hem de kültürel olarak dönüştürmüştür. 1950'lerden sonra cinsiyetsiz giyimler modalaşırken daha sonrasında ise Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (TCE) bağlamında cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığın ortadan kaldırılarak kadının güçlendirilmesi amacı taşınmıştır. Bu amaçla bağlantılı olarak 20. yüzyılın başlarında biyolojik bir terim olan *sex* yerine toplumsallığı ifade eden *gender* ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.

İnsanın biyolojik gerçekliğini görmezden gelip daha çok toplumsal bağlamda cinsiyetsizlik vurgusunda bulunan TCE, tarihsel olarak erkek egemen yaklaşımla bir toplumsal iktidar kurulduğunu ve bu yanlış kurulan iktidar ilişkilerinin sonucunda toplumda sorunlu bir kadın ve erkek algısı oluştuğunu iddia etmektedir. Geleneksel kadın-erkek rolünün sorunlu bir şekilde inşa edildiğini düşünen TCE'nin karşısında en büyük tehdit olarak din ve gelenektir. Dolayısıyla TCE, din-kültür-irfan-medeniyet kökleriyle ilişkili olan argümanların kadın ve erkeğe yönelik tüm yaklaşımlarının tartışmalı, şüpheli hatta geçersiz olduğu yaklaşımına sahiptir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerinin sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algısından kaynağını almaktadır. TCE, hem biyolojik farklılıkları görmezden gelerek insan doğasına meydan okur hem de toplumun iki aslî ferdi olan erkek-kadının tarihsel konumlandırılışı üzerinde geleneksel toplumsal kodlarına meydan okur. Oysa Kuran'da belirtilen "Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık." (49/13) ayetinde belirtilen farklılığı ve nev-i şahsına münhasırlığı yok etmeye çalışmaktadır. Cinsiyetsizleştirme, tabii olanı yok etmeye yönelik bir kötülük teşebbüsüdür. Nitekim R. Braidotti'ye göre de cinsiyetsizleştirme, kadın ve erkeği aynılaştırarak ona aynı kaderi ve sorumlulukları yükleyerek, cinsel farklılığı imha eden bir yaklaşımdır. Cinsiyetsizleştirme hakiki olanı tasfiye edip yerine yeni modifiye edilmiş bir sanal beden-yüzey inşa etme çabasıdır. Oysa ona göre hem kadının hem erkeğin doğasına karşı saygın olmak esas olmalıdır. Var olanların doğasının dönüştürüldüğü ve çağın savrulmaları karşısında, düşünceye ve felsefeciler düşen zorunluluk öznellikleri korumaktır. Braidotti, Deleuze'un toplum biçimlerini "cinsel olarak farksızlaştırılmış çokluklar"a indirgeme teşebbüsünü çağın ruhuna uygun bulmaz. Eril-dişil ayrımının yıkılmasını ve melezliği içeren mutasyonları tehlikeli bulur (Dağ, 2019).

Batı düşüncesinde cinsiyetsizleşme, tarihsel köken olarak Grek mitolojisindeki Hermafrodit anlatısında bulur. Hermafrodit; (toplumsal olarak cinsiyetsizliği ifade etmese de) ne kadın erkek olan cinsiyetsiz bir biyolojik mitik bir varlıktır. Yine Hıristiyan düşüncesinde Meryem Ana, adeta cinsiyeti olmayan bir melektir. Nitekim Leonardo'nun ünlü tablosunun kahramanı Mona Lisa'nın, cinsiyetsizliğin ifadesi olarak hem kadın hem erkekliği ifade eden bir eser olduğu ifade edilir. Batı düşüncesindeki tüm bu dinî ve mitik unsurlar doğal olanı dönüştürme tutkusu "cinsiyetsizleştirme" söylemleri ve uygulamalarında kendini göstermektedir. Batı düşüncesinde bulunan aynılaştırma ve dönüştürme çabası, Batı düşüncesinin tarihsel bir gerçekliğidir. Farklılığı öldürme ve nev-i şahsına münhasırlığı (Batı

lügatinde böyle bir ifade yoktur) ortadan kaldırma uniformist olan Batı'nın doğal refleksidir. Newton mekaniğini toplumsallaştıran Batı düşüncesi, doğayı tek biçimli kabul ettiği gibi hem insanı hem de toplumu tek biçimli düşünmektedir. Her şeyi aynılaştırma/uniformist çabası içerisine giren Batı düşüncesi, bu aynılaştırma çabasını 20. yüzyılın başından beri *modernleştirme* adı altında tüm toplumları Euro-santirik bir hâle getirmeye çalışarak yapmaktadır.

Bu aynılaştırma projesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği üzerinden ülkemizde de gerçekleştirilmek istenmektedir. 2011 yılında imzalanıp 2012 yılında TBMM tarafından kabul edilen ve 4. maddesinin 3. fıkrası eşcinsellik ve biseksüelliği güvence altına alınmış olan uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi'nin çok uluslu küresel bir sözleşmedir. Söz konusu olan sözleşme; Almanya, ABD, Fransa İsviçre, Danimarka, Norveç elçilikleri, Rockefeller ve Soros Vakıfları ve AB tarafından desteklenmektedir. Ülkemizde ise tüm medeniyet kökleriyle uyuşmayan nerede bir yaklaşım ve proje varsa onları destekleyen TÜSİAD tarafından desteklenmektedir.

Kadın ve erkekliğin hem cinsiyet olarak hem de toplumsal olarak ayrıştığının en büyük mekânı olan aileyi güçlendirmek için imzalandığını söylenen İstanbul Sözleşmesi; çelişkileri, uyuşmazlıkları ve köksüzlüğü olan bir sözleşmedir. Kadının en çok şiddet gördüğü mekân ve tehlikeli! bir yapı olarak gösterilen ailenin, aynı zamanda korunması gereken bir kurum olarak görülmesi ciddi bir çelişkidir. Yine çalışmayan kadının muhatap alınmadığı ve değer verilmediği, çalışan kadının teşvik edildiği bir içeriğe sahip İstanbul Sözleşmesi'nin esası olan TCE, annelik rolünü hafife almaktadır. Tüm medeniyetlerin ve şahsiyetlerin yetişmesinde mutlak rolü olan annelik rolüne atıfta bulunmak, cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan tehlikeli bir vurgu olarak görülmüştür.

Anne olmaktan daha çok, kariyer sahibi çalışan kadın olmak, “şahsiyetli çocuk” yetiştirmekten daha çok “kariyer sahibi” bir çocuk yetiştirmek amacı ve telaşı içerisinde olmak ve büyük bir metamorfozu dernek, STK ve devlet eliyle oluşturmak kolektif bir çılgınlık olsa gerektir. Çalışan kadın, her türlü sosyal haklar edinirken evinde çocuğunu büyütmeyi anlamlı bulan ev hanımı ise sosyal haklar bir yana çalışmadığı için bizzat neredeyse devlet diliyle kınanacak bir konuma düşürülmüştür. Yapılan çalışmalar ve söylemler ev hanımını ikinci sınıftan insan olarak kabul etmekte ve ev hanımlığı yapmayı kadının sömürülmesi olarak görmektedir. Nitekim ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığının tarihsel olarak var olduğunu iddia eden bir çalışmada “1963 Hayat Bilgisi kitabından: Annemiz bahar temizliğine başladı.” cümlesine yer verilmiştir. Annenin bahar için hazırlık

yapması veya evini temizlemesi dahi cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı olarak görülmüştür. Oysa ev hanımı Arapça ifadesiyle “Rabbül Beyt” yani evin sahibi, doyurucu ve terbiye edenidir. Ev hanımı yalnızca evin maddi yapısını değil kültürel yapısını da inşa eden unsurdur.

Tüm doğamızı, hatıratımızı, belleğimizi, duygularımızı ve benliğimizi unutturacak bir proje olan cinsiyetsizleştirme veya TCE projesi, insana ve medeniyete dair tüm güzellikleri öldürebilecek bir projedir. Eşitsizlik ve ayrımcılık tarihi tecrübesine sahip Batı ilk günah inancında olduğu gibi olumsuzluk üzerine inşa edilmiştir. Baudrillard’ın dediği gibi Batı tarihinin temel yapı taşı, moral bozukluğudur. Bu moral bozukluğu Batı’yı, daima arayış içerisine itmiştir. Nasıl ki Batı, bir zamanlar kaybettiği dininin ve yıktığı inançların yerine hümanizmi ikame etmişse şimdilerde yıktığı insanın, toplumun ve değerlerin yerini alacak yeni değerler ikame etme çabası içerisindedir. Meriç’in dediği gibi putlarını kaybeden Batı, sürekli kendine yeni putlar edinmektedir. Batı’nın içinde bulunduğu durum anlaşılabilir fakat köklü dine, geleneğe ve medeniyete sahip ülkemizde bu tür çalışmalara prim vermek aklın alacağı bir şey değildir.

“Ak Ana¹” efsanesine sahip Türklük tarihi bakımından keskin bir kadın-erkek ayrımı ve ayrımcılığı olmadığı gibi İslam, kız çocuğunu gömen bir kavmi, kadınların da (Hz. Hatice, Hz. Fatıma, Hz. Aişe) katkısıyla medeni bir hâle gelmiştir. Selçuklular döneminde vakıf kuran hanım Sultanlar ve ticari toplumun öncüsü olan Ahi Evran’ın eşi Fatma Bacı (Bacıyan-ı Rum) ve yüzlerce vakfın kurucusu olan Osmanlı’daki Hanım Sultanlar, kadının Türk-İslam tarihinde çok önemli bir yeri olduğunu gösterir. Tarihte hem kurumsal olarak hem de şahsiyet olarak bir çok modele sahibiz. Yeni, tuhaf arayışlar içerisinde olmaksızın kök dinamiklerimizin farkına varmamız lazım.

Batı Uygarlığı, kendi toplumsal, siyasi ve kültürel dinamiklerini geliştirmesi için kendine ait usuller tercih ederken Türk-İslam Medeniyetinin bir parçası olan bizim ise bize ait olan usullerimizi kullanmamız gerekir. Çünkü Batıyı Batı yapan değerlerle bizi biz yapan değerler farklıdır. Batı, kendi toplumlarına yönelik zuhur ettirdiği TCE ile aileyi güçlendirmek isteyebilir fakat bizim derdimize deva olacağını söyleyemeyiz. Bizim medeniyet olarak aileyi inşa edecek ve koruyacak birçok vasıtamız vardır. Ne TCE ne de bütünüyle Batı Uygarlığı; övülecek, özenti duyulacak veya karşısında eziklik hissedilecek

¹ Evrenin başlangıcında olan ve var olan varlıklara can vermiş ve bengi dönüşü başlatmıştır.

unsurlardır. TCE gibi projeler kendi medeniyetimizi hafife almamızı ve yenilgi psikolojisi içinde kalmamızı sağlamamalıdır. Yeni mecralar veya maceralar aramaya hiç gerek yok. Var olan enerjimizi asıl kültürü ortaya koymak için harcamalıyız.

Kök medeniyetimizde “toplumsal cinsiyetsizliğe” dayanan bir ilişki ağı inşa edilmeye çalışılırken Selçuklu ve Osmanlı’da cinsiyetlerin farklılığı üzerine bir ilişki inşa edilmiştir. Osmanlı’da konutlar mahremiyet yani kadın-erkek ayrımı üzerine oturmuştur. Bunun en büyük göstergelerinden biri gelenin cinsiyetinin ne olduğunu anlamak için dış kapıya konulan tokmakların biçim ve tarzıdır. Dış kapılarda bulunan ve sağda bulunan, tok ve kalın bir ses çıkaran tokmağı erkek misafirler kullanırken solda bulunan daha süslü, tiz ve ince bir ses çıkaran tokmağı ise bayanlar kullanırdı ki evin hanımı kapıya çıkabilirdi.

Cinsiyet ayrımının, ayrımcılık olduğu tezi her şeyi aynılaştırmaya çalışan Batılı uniformist bakışın bir tezidir. Bu tezle kadın ve erkek; çatışan ve birbirine düşman rakipler haline getirilmektedir. İnsana cinsiyeti dolayısıyla eril ve dişil olana dair tüm farklı nitelikleri kaybettirilmiştir. Sanki bedensiz varlık gibi yaşatılmaya çalışılan, din ve geleneklerinden arındırılmış, ebeveynlerine benzemeyen, seküler, aidiyetlerini yitirmiş, aylak ve değerlerini yitirmiş bir nesil amaçlanmaktadır. Hatta değerlerine düşman bir nesil var etme amacı taşıyan projeler yerine köklü aile geleneğimizi yaşatacak, tekrar ona kavuşmamızı sağlayacak, kadının mağdur edilmediği ve geçmişte olan aile modellerini aşağılayan değil onları model olarak gören özgün arayışlar içinde olmalıyız. TCE ile kadını, aileyi ve toplumu güçlendireceğini düşünmek büyük şairin dediği gibi “güneşi ceketinin astarı içinde kaybeden marka Müslümanlarının içinde bulunduğu durumu göstermektedir.

Not: Yoğunluğumdan dolayı çok alakadar olamadığım TCE ve cinsiyetsizleştirmeye dair kaynak edinmeme yardımcı olan bu meseleyle mücadeleyi kendine dert edinen Dr. Mücahit Gültekin’e çok teşekkür ederim...

Not: Bu yazı Çilingir Dergisi 4. sayısında yayımlanmıştır.

